

Oponentský posudek na dizertační práci Mgr. Andreje Mongiella „*Medzinárodnoprávne aspekty znovuvybudovania štátnych štruktúr v postkonfliktných oblastiach*“

Název dizertační práce zdá se být stejně slibující jako nejasný, poněvadž neupřesňuje, co je pravým objektem či obsahem práce a také jejím otevřeným cílem. Obsah práce je rozmělněn kromě úvodu a závěru do šestnácti kapitol, jež mají četné podkapitoly a další dílčí části. Žádná z kapitol nepřijímá nic z názvu dizertační práce. Proto existuje převážně povrchní a slabé spojení mezi jejím *neurčitým* označením a přesným obsahem.

Dizertační práce má dvě základní formální, a tím také substantivní vrstvy. Formální vrstvu představuje všeobecná část, která se zaměřuje na tzv. konceptuální otázky a v blízké návaznosti na formy myšlenky míru, medializaci a dále *abstraktní* povahu a funkce mírových dohod v minulosti a dnes. *Vice versa* druhá vrstva je *konkrétní, normativní*, ale především faktografická, přičemž je odůvodněně pojmenována jako část zvláštní. Zvláštní část je především situační, implementační: obsahuje rozbor politického i právního řešení súdánského ozbrojeného konfliktu, jakož také kritickou analýzu *Souhrnné mírové dohody* sjednané 9. ledna 2005 mezi vládou Súdánu a Súdánským národně-osvobozeneckým hnutím/armádou (*The Comprehensive Peace Agreement between the Government of the Republic of the Sudan and the Sudan People's Liberation Movement/ Sudan People's Liberation Army - SPLM/A*).

Anglický výraz „*comprehensive*“ je mnohoznačný (polysém) a odkazuje nejen na všeobecnost či obsažnost ujednání, ale také mlčky upozorňuje na složitost provádění jednotlivých normativních částí dohody. Zvláštní část dynamizují další uchopené problémy jako právní řešení referenda v Jižním Súdánu, implementace mírového procesu po vyhlášení nezávislosti Jižního Súdánu či příčiny a následky občanské války v Jižním Súdánu aj.

Obě základní vrstvy dizertační práce stojí vedle sebe jako dvě roviny neúplně shodné reality, jež musejí proto být posouzeny a hodnoceny. Využitá *juxtapozice* je přitom pro dizertační práci *nezastupitelná*. Ve východiskové všeobecné části autor používá tři tradiční latinské frazémy, které určují normativní skladbu klasického i soudobého mezinárodního práva: *ius ad bellum*, *ius in bello* a *ius post bellum*. Jak píše Hugo Grotius na s. 6 v první knize *De iure belli ac pacis* „sama válka nás vede k míru, a to jako k jejímu vlastnímu cíli“. A právě *ius post bellum* coby součást systému (?), anebo souboru (?) mezinárodního práva upravuje přechod od války k míru, což je opravdovým účelem této zkonstruované části. Doktorand přijímá Stahnův názor, že přechody od ozbrojeného konfliktu se řídí

konglomerátem norem a zásad odlišných odvětví práva. Konglomerát je přitom nesourodým celkem nebo částí, nikoli kohezním, jednotným normativním souborem. Proto jako sociální fakt postrádá původnost, což znamená, že je *odvozeně* zplozeným faktem. Jeho znakem je přitom inkluzivní či integrující charakter, což je charakteristické pro taková odvětví.

Andrej Mongiello v úvodu práce ohraničil *dvě primární oblasti* výzkumu. První oblast je substantivní, kdežto druhá oblast má procesní, implementační povahu, to značí její sediment je *empirický* a zároveň *praktický* (procesy provádění mírových dohod). Na s. 2 předpokládá, že práce se bude věnovat zejména povaze, funkcím a postavení mírových dohod v rámci mezinárodního práva. V úvodu práce však chybí jednoznačné a podstatné stanovení cíle či cílů dizertační práce, jež nemůže nahradit prosté položení hlavních či dokonce vedlejších otázek.

První oblasti výzkumu zejména odpovídá kapitola čtvrtá. Mírovou dohodu je možné vymezit různým způsobem. Na s. 65 se pod pojmem „mírová dohoda“ rozumí právní akt, který sjednávají všechny zainteresované strany rozmanitých druhů ozbrojených konfliktů. Dohoda však není výlučně určena jejími stranami, což je určitě podstatný strukturální znak, neboť ne každá, především nestátní strana ozbrojeného konfliktu má způsobilost uzavírat smlouvy jako formální prameny mezinárodního práva. Jiným znakem je normativní obsah mírových dohod, jenž může být velmi jednoduchý a spočívat ve vzájemném uložení závazku nepoužít ozbrojené násilí. Obsah mírových je dnes bohatě strukturován, rozrůžňuje se a vyvíjí v závislosti na rozvoji mezinárodního práva a jeho zákazu použití síly, jenž požívá vyšší stupeň právní závaznosti (*ius cogens*), či například na právu národů na sebeurčení.

Otázka formy pak záleží na postavení i úmyslu všech „zainteresovaných“ stran. Mírová dohoda může být formálním pramenem mezinárodního práva, je-li uzavřena mezi státy (srov. *Dayton Accord* - Všeobecná rámcová dohoda o míru v Bosně a Hercegovině podepsaná 14. prosince 1995 v Paříži), ale i jinými subjekty mezinárodního práva. V tomto případě se její vznik, provádění a zánik *řídí mezinárodním právem*.¹ V této souvislosti je naprosto nejasný autorův úsudek ohledně odstavce 105 rozsudku Mezinárodního soudního dvora ve věci ozbrojených činností na území Konga.² Podle doktoranda soud naznačil, že také

¹ Srov. čl. 2 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969.

² *Case concerning Armed Activities on the Territory of Congo*, judgment of 19 December 2005, s. 212: “The Court thus concludes that the various treaties directed to achieving and maintaining a ceasefire, the withdrawal of foreign forces and the stabilization of relations between the DRC and Uganda did not (save for the limited exception regarding the border region of the Ruwen-zori Mountains contained in the Luanda Agreement) constitute consent by the DRC to the presence of Ugandan troops on its territory for the period after July 1999, in the sense of validating that presence in law.”

z mírové dohody uzavřené mezi státy se může stát úplně nebo částečně mezinárodní smlouvou.³ Co to značí stát se úplně nebo částečně mezinárodní smlouvou?

Naproti tomu se mírová dohoda může rovněž řídit vnitrostátním právním řádem jako jeho formální pramen. Takový příklad Andrej Mongiello nepodává. Naopak upírá hlavní pozornost k situaci třetí, jež je ryze *mimoprávní* povahy: mírová dohoda je dnes zejména politickou smlouvou, která není součástí práva, nýbrž integrálním prvkem politiky coby sociálního systému, který neovládají pouze zájmy aktérů, ale i normy. Jakoby řídicí zásadou se stává politika coby druhově jiný mocenský nástroj. Politická mírová dohoda ovšem stojí mimo *ius post bellum*, jemuž je věnována první část výzkumu. Byť nelze popřít, že na její politický obsah působí jak kogentní, tak jiné obyčejové i smluvní normy mezinárodního práva.

Mírová dohoda jako *formální pramen* mezinárodního práva je výhodná i nevýhodná, ale povýtce pragmatickým dílem. V této souvislosti lze poukázat na Všeobecnou rámcovou dohodu o míru v Bosně a Hercegovině a její přílohy. Rámcová dohoda potvrzuje zásadu nepoužití síly, svrchované rovnosti a mírového urovnávání sporů. Podchycuje taktéž vzájemné uznání smluvních stran (Federální republika Jugoslávie a Bosna a Hercegovina). První příloha je přitom jasná; má výlučně „vojenskou“ vlastnost: ukládá vzájemný závazek příměří – zastavení palby, jenž koresponduje se zásadou zákazu použití síly a hrozby silou. Nicméně ta se nevztahuje k ozbrojeným konfliktům nemezinárodní povahy. Kdežto další přílohy upravují mezinárodněprávní, tj. hraniční otázky. Navazující přílohy jsou vázány na vnitrostátní právo: volby a ústava Bosny a Hercegoviny. Základní zákon je zároveň součástí jak mezinárodního práva, tak práva vnitrostátního. A to je *d'ábelské* řešení. Z předchozího výčtu vyplývá, že vše, co tvoří Daytonskou dohodu je součástí *ius post bellum*. Ale kam je možné zařadit politické mírové dohody?

V této souvislosti Andrej Mongiello píše o *hybridizaci* mírových smluv, a to jak politických, tak mezinárodněprávních dohod. Není to hybridizace formy, nýbrž obsahu. Hybridizaci zapříčiňuje podle autora ochrana mezinárodního míru a bezpečnosti, lidských práv a zabránění beztrestnosti pachatelů zločinů podle mezinárodního práva.⁴ Hybridizace coby nosný jev současně poukazuje na komplexnost řešení. Výzkumným vyjádřením této komplexnosti je zvláštní část dizertační práce, která přináší celistvý přehled toho, jak je složité naplnit smluvní normy Souhrnné mírové dohody uzavřené mezi vládou Súdánské republiky a SPLM/A, ústavní normy, hraniční normy, normy pramenících z dohod o Modrém Nilu nebo

³ Srov. s. 83.

⁴ Srov. s. 233.

Jižním Kordofanu, normy mírových dohod z 27. září 2012 atd. Právě v této části doktorand přináší soubor poznatků, které jsou cenné a stojí za to se s nimi důkladně seznámit.

Na základě předloženého hodnocení práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu dizertačních prací.

V Brně dne 7. září 2015

prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.